Могильовський державний університет імені О.А. Кулешова

Факультет спеціальної та інклюзивної освіти

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Міністерство освіти і науки України

Державний педагогічний університет ім. Іона Крянге

Білоруський державний педагогічний університет імені Максима Танка

Католицький університет в Ружомберку

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

Хортицька національна академія

Кам'янець – Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кафедра ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології

ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів»

ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»

«Центр комплексної реабілітації інвалідів «АКМЕА»

ГО «Реабілітаційний центр «Майбутнє»

За підтримки

Компанія COLLAR

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Факультет спеціальної та інклюзивної освіти
Кафедра ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології
Державний педагогічний університет ім. Іона Крянге (Молдова, м. Кишинів)
Білоруський державний педагогічний університет імені Максима Танка (Білорусь, м. Мінськ)
Католицький університет в Ружомберку, Інститут Юрая Палеша (Словаччина, м. Левоч)
Могильовський державний університет імені О.А. Кулешова (Білорусь, м. Могильов)
Кам'янець – Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Хортицька національна академія
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
Кафедра педагогіки, адміністрування та спеціальної освіти ДЗВО УМО НАПНУ
ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів»
ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»
«Центр комплексної реабілітації інвалідів «АКМЕА»
ОУ «Український ресурсний центр освітніх інновацій»
ГО «Реабілітаційний центр «Майбутнє»

ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРТОПЕДАГОГІКИ, ОРТОПСИХОЛОГІЇ ТА РЕАБІЛІТОЛОГІЇ»

присвяченої
10-річчю випускової кафедри ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології,

(18 березня 2021 року)

Київ 2021

УДК 37.013.82 : 159.98 (06)
А 437

ISBN 978-617-7819-13-3

А 437 Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології» / за ред. М. Шеремет, А. Шевцова, А. Заплатинської. Київ : Альянт, 2021. 279 с.

Збірку матеріалів підготовлено за доповідями учасників IV Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології» присвяченої 10-річчю випускової кафедри ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології, що відбулася 18 березня 2021 року.

У матеріалах збірника висвітлено: актуальні питання становлення та розвитку ортопедагогіки й ортопсихології, світовий досвід та досвід України. Висвітлювались питання планування, розробки та впровадження індивідуальних напрямків корекційно-розвиткової роботи в процесі організації навчання та/або супроводу осіб з порушеннями функцій опорно-рухового апарату, церебральним паралічем і комбінованими порушеннями розвитку в закладах освіти; питання підготовки фахівців для роботи з особами різного віку та в різних середовищах; висвітлювались теорії і практичний досвід застосування діагностичних методик вивчення особливостей розвитку осіб з особливими освітніми потребами, в тому числі з церебральним паралічем; використання технологій та методик організації навчального процесу в закладах освіти, в тому числі закладах, що запроваджують інклюзивну форму навчання.

©Автори тез, 2021

Варіант 3. Цей релаксаційний гідрофеномен має ще більшу актуальність по відношенню до дітей зі спастичним синдромом рухових порушень та тугорухливості в суглобах. Маються на увазі діти з неприродно підвищеним тонусом м'язів тулуба та кінцівок внаслідок легкого чи помірного пригнічення або травмування тієї або іншої ділянки центральної нервової системи у внутрішньоутробному періоді або під час пологів.

Варіант 4. Окремо слід зазначити варіант гідрокорекції із дітьми, що страждають на дитячий церебральний параліч (ДЦП). Перш за все, маються на увазі спастичні форми ДЦП: спастична діплегія, правобічний або лівобічний геміпарез, подвійна геміплегія. При цих варіантах захворювань ДЦП тонус м'язів буває дуже підвищений за спастичним типом, іноді навіть до неможливості рухати кінцівкою. Навіть лише перебування дитини-спастика в теплій воді, особливо в горизонтальних положеннях (вона тримається при цьому руками за бортик або за поручень сходів), значною мірою знизить наявну м'язову гіпертонію і в такій же мірі розблокує малорухливі суглоби[2].

Список використаних джерел:

1. Андрияшек Ю. И., Ежов В. В. Гидротерапия М.: АСТ; Донецк: Сталкер, 2007. 157 с.
2. Єфименко М. М. Литв'яков М. В.АКВА-ТЕАТР: парціальна програма адаптації дітей раннього та дошкільного віку до водного середовища і навчання плаванню. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 100 с.
3. Каптелин А. Ф. Гидрокинезотерапия в ортопеди и травматалогии М.: Медицина, 1986. 224 с.
4. Педагогіка й сучасні аспекти фізичного виховання: збірник наукових праць VII Міжнародної науково-практичної конференції. За заг. ред. Ю. О. Долинного. Краматорськ: ДДМА, 2021. 434 с.
5. Эберт, Д. Стресс и релаксация. Пер. с нем. Р. С. Минвалеева. Leipzig: Veb Georg Thieme, 1999. 166 с.

УДК 364-786

Луценко Олена,
доцент, Харківський національний педагогічний університет ім.Г.С.Сковороди
(м.Харків, Україна)
Казачінер Олена,
доцент, Харківський національний педагогічний університет ім.Г.С.Сковороди
(м.Харків, Україна)
Дрожик Людмила,
доцент, Харківський національний педагогічний університет ім.Г.С.Сковороди
(м.Харків, Україна)

ЕРГОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПОБУТОВОЇ АДАПТАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ВИЩИХ ПСИХІЧНИХ ФУНКЦІЙ ДИТИНИ

Ерготерапія як галузь реабілітації набуває все більшої популярності. Така цікавість до цього напрямку зумовлна тим, що ерготерапія розширює можливості соціалізації дитини, дає змогу оволодіти як побутовими, так і професійними навичками. Комплекс ерготерапевтичних заходів базується на врахуванні наявних функціональних можливостей організму дитини та розвитку можливих компенсаторних навичок при неможливості розвинути або відновити

фізіологічні рухи. Оскільки рука має величезну кількість різноманітних функцій у повсякденному житті людини єоготерапія виділена в окремий напрямок реабілітації.

У зарубіжній літературі терміну “ерготерапія” відповідає термін “occupational therapy”, який є ширшим і охоплює такі сфери, як оснащення приміщення для дитини з особливими потребами, надання рекомендацій щодо режиму праці та відпочинку, тощо.

В Україні під ерготерапією мається на увазі в першу чергу розвиток або відновлення функції верхньої кінцівки як основного робочого органу для самообслуговування та професійної діяльності. З цією метою застосовується обладнання, яке розвиває основні види захвату пальцями кисті, рухи у зап’ястку (згинання, розгинання, відведення, приведення), у ліктьовому суглобі (згинання, розгинання, супінація, пронація) та у плечовому суглобі (згинання, розгинання, відведення, кругові рухи). За рахунок особливості будови плечового суглобу він може компенсувати відсутність або обмеження рухів у ліктьовому та променево-зап’ястковому суглобах. Нажаль, функцію захвату пальцями неможливо компенсувати в повній мірі за рахунок інших суглобів. Тому розвиток дрібної моторики є першочерговим завданням ерготерапії.

Але на сьогоднішній день можливості ерготерапії у дитячому віці використовується не в повному обсязі. Акцент методу все ще залишається на формуванні побутових навичок та самообслуговування. Поза увагою фахівців залишається використання зв’язку функції руки та вищих психічних функцій в рамках ерготерапевтчних занять.

Таке поєднання розвитку рухових та когнітивних навичок має під собою анатомо-фізіологічне підгрунтя.

Добре відомо представництво рухових та сенсорних зон в корі великих півкуль. Найбільшу частину у цьому представництві складае саме кисть. Тобто, стимулювання всіх видів рецепторів цієї зони буде стимулювати розвиток найбільшої кількості нових нейронних зв’язків в корі головного мозку дитини. З іншого боку, пальці мають найбільшу кількість різноманітних рецепторів, стимуляція яких і призводить до розвитку тих самих нейронних зв’язків. Таким чином, практично будь-яке заняття дитини, в якому вона використовуе руки, буде корисним.

Але основна мета ерготерапії полягає у цілеспрямованому розвитку певних завершених, ефективних та автоматизованих дій, які дають змогу дитині обслуговувати себе та бути незалежною від сторонньої допомоги.

В залежності від віку дитини з метою розвитку її вищих психічних функцій можна застосовувати масаж пальчиків, дотики всіма та окремими пальчиками до поверхонь різної температури, різної фактури. Також доцільно давати обмацувати дитині предмети різної форми. Всі ці дії мають бути з участю дорослих та супроводжуватися відповідними коментарями щодо відчуттів дитини. Кількість таких вправ за одне заняття може бути невелиикою, але мати достатньо повторів.

Якщо дитина вже опанувала якусь кількість цілеспрямованих рухів, доцільно у заняттях використовувати пальчикову гімнастику для більш точної координації рухів. Також можна використовувати вправи динамічного праксису для розвитку функціїї серійної організації рухів, що у майбутньому стане підгрунтям до успішного засвоєння письма.

Досить захоплюючим видом ерготерапії є пальчиковий театр. Тут найбільше значення має саме залучення пам’яті, уваги та уяви дитини, а рухова активність рук буде на другому місці.

Імітаційні ігри – ще один напрямок поєднання ерготерапії та розвитку вищих психічних функцій. Ігри можуть бути як побутового (імітація приготування їжі, імітація прасування, складання речей певним способом, тощо), так і професійного змісту (магазин, бібліотека,

перукарня, досліди, розкопки та інш.). Оскільки гра до певного віку є основним видом діяльності дитини, діти залюбки включаються в цей процес.

Велике значення для розвитку як рухових, так і когнітивних функцій мають бімануальні вправи, які активізують обидві півкулі головного мозку. Такі вправи можна використовувати у форматі побутової діяльності або у форматі окремих занять. Це ліплення з різних матеріалів – тіста, глини, пластиліну, кінестетичного піску. В цьому процесі задіяні також тактильні і температурні рецептори. Додатково в процесі ліплення з різних матеріалів дитина опановує вміння дозувати м'язове зусилля.

Найбільш потужним та ефективним засобом ерготерапії, який активізує уявлення, увагу, пам'ять та сприяє психічному розвитку дитини є арт-терапія. Малювання пальчиковими фарбами просте в застосуванні, але має комплексний вплив: це і можливість розрізняти кінестетичні відчуття в пальцях в залежності від фактури паперу та кількості фарби на пальці, і почергове використання різних пальців під керівництвом дорослого. Різні кольори стимулюють зорові поля і у поєднанні з кінестетичними відчуттями дають змогу дитині швидше запам'ятати кольори. Малювання певних форм і фігур активізує пропріорецепцію. Це прискорює запам'ятовування та можливість відрізняти ці фігури візуально, а також намалювати їх з заплющеними очима.

Будь-які види декоративно-ужиткового мистецтва – ткацтво, вишивка, бісероплетіння, в'язання гачком та спицями, різьба по дереву, тощо, також застосовується як засіб ерготерапії. Це більш складні види діяльності, які розвивають увагу, пам'ять, а також мають корисний продукт (виріб), яким дитина може пишатися та підвищити свою самооцінку.

Загалом можливості ерготерапії у комбінації з розвитком вищих психічних функцій дитини дуже широкі та потребують від фахівці знань як з анатомії та фізіології рухів, так і з нейропсихології та особливостей психічного розвитку дітей різного віку. Роль фахівця в таких заняттях є вирішальною для досягнення дитиною успіху.

Поєднання під час занять ерготерапією простих механічних рухів та сюжетних ігор, вправ на запам'ятовування та впізнавання кольорів, предметів та форм, розрізнення температурних відчуттів не тільки сприяє комплексному розвитку дитини, але й робить його цікавим. Інтерес дитини до певного виду діяльності є запорукою того, що дитина буде охоче повертатися до таких занять.

Список використаних джерел:

1. Мальцев С. Б. Руководство по внедрению эрготерапии как нового вида деятельности в учреждениях, оказывающих социальные услуги. Oxford Policy Management, 2011. 47 с.

2. Потапова Л. В., Козачок А.В., Потапова О.В. Ерготерапія як новий підхід до фізичної реабілітації. *Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт*. 2017. № 1. С. 154-160.

3. Пустовойт Б.А., Пустовойт К.Б. Сучасні погляди ерготерапії. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології.* 2017. № 1. С. 64-69.

4. Мельник В. С. Кора півкуль великого мозку. Вищі мозкові функції та їх порушення / В. С. Мельник. // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2012. – №4. – С. 84–87.

5. Шульговский В.В. Основы нейрофизиологии. 2-е изд. М., 2005.

6. Псеунок А.А. Основы анатомии и физиологии детей и подростков (лекции). – Майкоп: изд-во АГУ, 2006. – 180 с.

Горошко В. Ефективність організації реабілітаційних заходів у дітей після кардіохірургічних операцій ……..... 82
Гриньо Л. Інноваційні підходи до виховного процесу дітей з особливими освітніми потребами……. 85
Гупаловська В. Психокорекційна робота за методом короткотермінової терапії, сфокусованої на вирішенні, з проблемами осіб з розладами опорно-рухового апарату…….. 88
Заплатинська А. Особливості використання нейрокорекційних вправ у процесі організації навчання молодших школярів у закладах освіти з інклюзивною формою навчання…… 91
Івашура Н. Особливості взаємодії фахівця реабілітолога з дитиною з ООП під час комплексного обстеження в інклюзивно-ресурсному центрі……. 94
Ільченко О. Освіта дітей молодшого шкільного віку з порушенням опорно-рухового апарату в умовах інклюзивної освіти …….. 97
Ілюха Л. Комплексний підхід до фізичної реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та оцінка ефективності такого підходу…….. 100
Калініна Т. Психологічний супровід дітей із затримкою психічного розвитку в умовах дошкільного закладу…….. 103
Колишкін О. Використання засобів адаптивного фізичного виховання для осіб з наслідками дитячого церебрального паралічу……. 106
Комарова И., Спирин С. Некоторые аспекты преподавания курса «Основы инклюзивного образования» на педагогических специальностях в условиях классического университета…….. 110
Кондрахіна Т. Ефективність застосування функціонального кінезіотейпінгу в дітей 8-10 років з плоско-вагусною деформацією стоп…… 114
Коротоножкін О., Афузова Г. Використання комп'ютерних технологій у психологічній корекції дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (на прикладі системи Minecraft education)…….. 116
Кравець Н., Шубала Г. Деякі аспекти роботи асистента вчителя з учнями з особливими освітніми потребами…….. 120
Круглик О. Сучасна технологія научіння осіб з особливими освітніми потребами……. 124
Круліковська О. Психолого – педагогічний супровід дітей з вадами в розвитку в інтегральній школі. Досвід Республіки Польща ……. 126
Литв'яков М. Використання релаксаційних властивостей водного середовища в корекції фізичного розвитку дітей з порушенням опорно-рухового апарату…….. 129
Луценко О., Казачінер О., Дрожик Л. Ерготерапія як засіб побутової адаптації та розвитку вищих психічних функцій дитини…….. 132
Максимчук В., Войну Н., Потынгэ Д. Проблемы трудового обучения детей с детским церебральным параличом……. 135
Малинович Л., Вітюк М. Забезпечення логопедичним супроводом сім'ю дитини з дизартричними порушеннями …… 138
Маруда О. Корекційно-педагогічна допомога дорослим з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень в Україні …….. 141
Никоненко Н. Підготовка вчителів осіб із порушеннями функцій опорно-рухового